

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. kerület, Széchenyi-utca 10.
a hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.
SZERKESZTI
BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . . . . . 8 frt
Félévre . . . . . 4 >
Negyedévre . . . . . 2 >
Egyes szám ára 16 kr.

Az Egyenlőség megjelenik minden vasárnap.

Somogy megye.

Aki még kételkednék abban, hogy az antiszemitizmusnak leghívebb támasza, a zsidóellenes zavargásoknak tulajdonképeni bujtogatója a gentry, annak a Somogy megye közönségének utolsó közgyűlésén történtek ezt napnál világosabban bizonyítanak.

Fenyőssy Ödön szigetvári szolgabíró ellen ugyanis e közgyűlés a fegyelmi eljárás megindítását határozta el, azért, mert a nevezett szolgabíró úr a szigetvári zsidózavargások alkalmával a katonaság segélyét vette igénybe.

Ez a száraz tény, melyhez kommentárt nem fűzni majdnem lehetetlenség. E tény ugyanis sokkal tanulságosabb, sem hogy kötelességünknek ne tartanók figyelmeztetni azon általános kórállapotokra, melyeknek egyik jelenségeként mutatkozik Somogy megyének idézett famózus határozata.

És e tekintetben saját szempontunkból még kissé tovább kell mennünk mint amennyire megy a Nemzet f. évi november 12-ki reggeli kiadásában.

Tökéletesen egyetértünk ugyan a Nemzet-tel, mely ezen határozatot elítéli és kifejti, hogy a szolgabírónak vagy volt jogos oka a katonaságot requirálni, vagy nem — és hogy az esetre, ha ehhez joga nem volt, nem fegyelmi eljárás, hanem büntető eljárás útján volna cselekménye megtorlandó, mint-hogy ha a szolgabíró fellépése jogtalan volt, miután emberélet is esett a katonaság fellépésének áldozatul — oly büntény forogna fenn, mely 10—15 évi fegyházzal büntetendő.

Ezen következtetés egészen helyes! Nem helyes azonban, hogy a Nemzet ezuttal is szokott módon fejtegeti a történeteket és úgy akarja feltüntetni a doigot, mintha Szalay Károlynak a fegyelmi vizsgálat megindítása iránt tett indítványa csak azért nyert volna többséget, mert ezen indítványra olyanok is szavaztak, kik a fegyelmi vizsgálat megindítása által alkalmat akartak szolgáltatni nevezett szolgabírónak arra, hogy eljárását tisztázhassa.

Ugy hiszszük, hogy ez kissé több még az önámításnál is, mert hiszen Fenyőssy szolgabíró úr nem kérte maga ellen a fegyelmi eljárás megindítását és így a Nemzet hipotézisének semmi logikus alapja sincsen, mert hisz Szalay Károly maga sem tesz mást, midőn a fegyelmi eljárás megindítását indítványozza, minthogy alkalmat szolgáltat a szolgabírónak, hogy eljárását tisztázza.

Természetesen nagyon nehezebbre esik a Nemzet-nek a mostani helyzet; hisz a kormány, melynek a Nemzet hivatalos visszhangja, folyton határozottan tagadta azt, hogy az antiszemita mozgalom a társadalom magasabb színvonalain álló rétegeiben találja egyedüli támaszát.

A Nemzetnek tehát nagyon rosszul esik most beismerni, hogy bizony éppen azon elemek, melyeket „Tiszáék” és „Széchenyiek” a nemzetet fentartó elemnek szoktak nevezni, hogy éppen a gentry az, mely a nemzeti erők emelését a legszorgalmasabb és legtörekvőbb néposztályok ellen hirdetett valóságos keresztes háború által véli elérhetni.

Pedig addig, míg a kormány és kormánypárt önmaga és

a világ előtt be nem vallja azt, hogy a magyar nemzetiségnek ezen állítólag leghivatottabb képviselői azok, kik az egész mozgalmat szitják, hogy arról van szó a bujtogatóknál, hogy miként szerezhetik vissza zsidóheccz révén azt, mit kártyán, boron és asszonyon eltékoztak, addig szó sem lehet a viszonyok gyökeres megváltoztatásáról.

Nem tulajdonitunk semmi nyomatékot annak, ha egy Fuchs Gusztáv, egy a magyarsággal és a nemzeti ideálok és aspirációkkal semmi összefüggésben nem álló német nyárpolgár, antiszemitáskodik Budapest fővárosa közönségében, de annál nagyobb súlyt fektetünk arra, ha egy tiszta magyar megye közönsége ily manifesztáció által nyiltan a rablást, a fosztogatást és gyilkolást pártfogolja!

Mert hogy nem az emberszeretet az, mely e határozatot az események áldozatai iránti méltó szánakozásból sugallta, azt bizonyítja azon tény, hogy sem Somogy, sem Zalamegyében, sem egyebütt nem észleltünk hasonló érzékenységet a zavargások »zsidó« áldozatai iránt.

Nem kételkedünk egy perczig sem, hogy Somogy megye határozatát Tisza el fogja vetni! Mert hisz ellenkező eljárás valóságos abdikációt jelentene a jogállam követelményeiről.

De ezzel a miniszterelnök úr még nem tett eleget. A kérdés az, hajlandó lesz-e Tisza Kálmán úr az ezen jelenségből önkényt folyó konzekvenciákat is vonni?

Mi nagyon kételkedünk benne! Hiszen láttuk, hogy hetekig együtt volt a parlament és hogy még csak egy árva lélek sem szólalt fel a zsidózavargások tárgyában, úgy hogy azt kell hinni, miszerint a parlament egészen természetesnek találja a jogrend ily borzasztó módon történt megzavarását.

És azután a választások előtt is állunk! Ilyenkor pedig a kormányférfiak nagyon »óvatosak« szoktak lenni.

A miniszterelnök úr nem akarja nélkülözni az antiszemita szavazatait. Ez pedig olyan tekintet, mely kétségtelenül arra bírja őt, hogy szemet hunyjon minden előtt.

Ha azonban igazán csakis ez a szempont vezérli Tisza Kálmán urat, akkor ne feledje el, hogy a majdnem 700.000-re rúgó zsidó honpolgárok, kik hiszen még gyakorolják a választási jogot az urna előtt, szintén nagyon jól meg fogják fontolni szavazataikat.

Hogy félre ne értecsünk, kijelentjük, hogy ezt nem fenyegetésként mondjuk.

Mi csak konstatálni akarjuk, hogy már csak önfentartási ösztönünknel fogva is állást kellend foglalnunk a jövővel szemben és érett megfontolásunk tárgyává teendjük azt, hogy vajjon támogathatunk-e olyan pártot és kormányt, mely nem nyújt elég garanciát a magyar zsidóság élet- és vagyónbiztonsága ellen irányult antiszemita merényletek megtorlása körül, mely egyenlő jogot követel minden állampolgár részére, de mely gyakorlatban eltűri a legnagyobb méltatlanságot és igazságtalanságot is, mikor a zsidóról van szó; mely hirdeti szóval a jogegyenlőséget, tényleg pedig a zsidók társadalmi állásának elszigetelését készíti elő az által, hogy az egyes zsidókat az őket tehetség, képzettség és szor-

galom alapján megillető közhivatalnoki pályától elüti, mert zsidók; mely a zsidótól azt követeli, hogy egyházi, községi, iskolai és egyéb ügyekben olyan rendezett állapotokat tüntessen fel, mint az állam többi felekezetei — tényleg pedig megvonja a zsidóságtól a rendezett felekezeti élet legelemibb föltételeit.

Tegye meg a kormány, a mi egy szabadelvű kormány kötelessége.

Egy szóval, elég volt már a szép beszédekből, most már tenni is kellene valamit! Dr. N.

A visszás helyzet.

Azon számtalan indítvány közt, mi 1867 óta felhalmozódott, nem utolsó helyen áll, sőt tán tekintve az eredményeket, nagyon is égető kérdéssé vált a zsidóság helyzete. Az 1867-iki törvény, mely sem hideg, sem meleg és nem nyújt védelmet semminemű támadás ellen, még ideiglenes törvénynek is nagyon csekély és nem kielégítő, annál kevésbé felel meg már most azon iránynak, mely azt végleges törvénynek akarja tekinteni.

Első legnagyobb hibája a törvénynek annak jezuizisztikus fogalmazása — nem meri nyíltan kimondani, hogy a zsidó vallás bevett vallás, nem merészel oly nyíltan szólani, mint az 1848. 20. t. cz., mely a még most is alig több, mint 60,000 főre rugó unitáriusokat bevett vallássá nyilvánítja. Tehát a zsidó vallás nem bevett vallás. Az 1868. évi 53. t. cz. is igen szükmarku, csak olyasmit szentesít, mi már úgy is megvolt gyakorlatban, a zsidóság érdekeit törvényként nem szabályozta, legnagyobb bűne pedig az, hogy az állam nem lépett föl kiegyenlítőleg, nem hozta be az egyetértés és egyenlőség elveit az új szerves intézményekbe.

Ez az állapot tarthatlan. Itt mielőbb segíteni kell, a konzerváló állameszme a leghatározottabban azt óhajtáná, hogy a zsidóság mielőbb lépjen ki passzív exkluzivitásából és lépjen fel úgy is mint politikai tényező, azaz a zsidóság foglalhasson helyet

számaránya s intelligenciája ereje szerint a közdolgozatban, omolják le a gát, mely eddig visszatartotta az egyesülést; a behozandó polgári házasság, főképp a mindinkább óhajtott közös és felekezeti nélküli iskolák által hatna oda az állam, hogy az egyenlőség nagy elve e téren is ténynyé váljék!

De most egyelőre erre kevés kilátásunk van. Nálunk a társadalom egy része német divat szerint ellenszegül a kor kívánalmainak, azt hiszik, hogy rongyos forspontos eszme fogataikkal majd legyőzik a kor eszméinek gőz- és villanyerővel haladó szekerét — fájdalom azonban, ha nem is szárnyalják túl, de birják gátolni. A választások előtt egy párt, egy politikai frakció sem mer olyat tenni, mi p. o. akár a hatalmas papság, akár más potentátok érdekeit sértené; mivel tehát választások előtt vagyunk, még az a csekély, de nagyon csekély liberális színezettel bíró törvényjavaslat a keresztények s zsidók közti házasságról, tehát még nem is polgári házasságról, még ez ellen is intrikálnak, nehogy valamely érdekeket sértsenek — eleget akarnak tenni így az antiszemitáknak is, kiknek a polgári házasság meggátolása egyik fő programpontjuk.

Hogy ily módon a főérdekeknek a mellékérdekek miatti fölládozása után nálunk demokrata szellem soha sem fog létesülni, az több mint bizonyos. Mindig lesznek érdekek, melyek gátolni akarnák azt, hogy a zsidó vallás bevett vallás legyen, s hogy a viszonyok tovább fejlődésével a zsidóság a számaránya s intelligenciája szerinti pozíciót elfoglalhassa.

Szóval muló politikai érdekek miatt feláldoztatnak az ország legvitálisabb érdekei, de nem csak a zsidók közjogi állapota tárgyában, hanem minden irányban a félrendszer szabályok korát éljük; eleget akarnak tenni a modern, fölvilágosodott kor követelményeinek, de eleget a középkori reminiscenziáknak is. E politika romlásra vezet. Ha volt bátorsága az 1848-diki törvényhozóknak az unitáriusokat bevett felekezetté nyilvánítani, kik pedig sem akkor, sem ma nem dominálják sem a főváros, sem az ország legfontosabb érdekeit, akkor nem volt bátorságuk sem 1867-ben, sem 1868-ban kitűzni azt a

TÁRGYA.

Kraxelhuber úr

— a fővárosi közigazgatási bizottságban. —

Kraxelhuber uram nagy zavarba jött az átkozott csángópénzek miatt: „leibjournaljára“ most már nem hederít senki, zsidógyűlölő állhírek terjesztésére, már szinte nem igen alkalmasos s így ő maga kénytelen a zsidók ellen izgatni, állhíreket terjeszteni, egyenetlenséget szítani és a már-már csillapodó kedélyeket újra felzaklatni. Egyébiránt ne higgye senki, hogy a német sógor hóbortjaiban nem volna rendszer, van bizony! Három évvel ezelőtt ligát teremtett a fővárosi német muzsa megmentésére és miután e kulturharcot szerencsésen bevégezte, hogy ismét egy kis népszerűségre szert tehessen, bruderschaftot ivott Verhovayval és felcsapott zsidógyűlölőnek, mi azonban vissza nem tartotta őt a kebelbarátnak hátát fordítani, mikor azt a kauzció kapczája szoritotta. Verhovay eldudálhatta a „jaj de hunczfut a német“ kedvencz nótáját és aztán lenyelhetette a többi keserűségekkel! De térjünk át Kraxelhuber ur egyéb szép vonásaira. A legutóbbi közigazgatási bizottsági ülésben azt mondotta, hogy hír szerint lengyel zsidók csempészkednek be a kőbányai sorompón. Ezt a hírt barátja, Verhovay terjesztette lapjában először; mindenki tudta, hogy mit kell tartani a Függetlenség ilyenféle híreiről és tudják most még jobban; csak Kraxelhuber ur nem akarja tudni és nem átkodik e pletyka alapján tovább izgatni, izgatni a fővárosi közigazgatási bizottságban, hol zsidó választói kegyelméből ül.

Mondja meg nekem a tisztelt sógor, hol látta azokat a „kaftános lengyel zsidókat“? Talán a fővárosi kórházakban? A szegények és sinylők házában, hol közköltségen élődnek? Vagy talán koldultak ajtaja előtt? Ez mind nem történt, de elég neki egy kaftános zsidó, elég neki egy tisztességesen öltözködött zsidó vagy pláne egy gazdag zsidó, hogy a német betegség: az irigység kitörjön rajta.

Mi is láttunk gyakran kaftános zsidókat sűrögni-forogni a fővárosban, hanem mikor utána néztünk a dolognak, mikor azt kutattuk, hogy hát ugyan mit cselekszenek, mivel foglalkoznak, miből élnek, akkor arra a tapasztalatra jutottunk, hogy ezek sorra nemzetgazdasági szempontból, sokkal hasznosabb tagjai a társadalomnak, mint Kraxelhuber és összes társai. Nézzük csak, mivel foglalkozik ő és mivel ezek a „kaftánosok“? Kraxelhuber ur egy gyönyörű szép, aranyozott fogú ollóval bír. Evvel minden áldott hónap utolsóján nagy büszkén közeledik a Wertheim-féle pénztárához, hazafias érzélemmel kinyitja a hármas zárt, előveszi az állam kötelezvényeit és — szeldes couponokat. Ha ez megtörtént, már hazafiúi kötelességét is teljesítette. Ez Kraxelhuber uram fáradozása a nemzeti vagyongyarapítása körül. Couponjait az állam pontosan beváltja, és ez a földolog.

Hát ezek a kaftánosok mit csinálnak? Megmondom. Ezek összevásárolják és összeszedik a városnak minden néven nevezendő lim-lomját és hulladékokat: rongyos csizmát, rongyos kalapot, hasznavehetetlen ruhadarabokat, csontot, bőrhulladékot és ezt érvényesítik. Külföldön és a szomszéd tartományokban kiviteli forrásokat keresnek és mindezért, a mi másképen a szemeten elrohadna — mert Kraxelhuber ur, a ki kellner őseinek összegyűjtött borraivalóiból most az urat játszsza, szabad óráiban ezek gyűjtésével nem akar foglalkozni.

A kaftánosok ellenben még ebből is évenként sok pénzt — csempésznek be az országba, szóval, új értékeket teremtenek a semmiből. E foglalkozásnál fekete retek, hagyma és száraz kenyérral élnek — az igaz, de csak azért, hogy valamit megtakarítsanak, mert Kraxelhuber — és ezt szegények jól tudják — ingyen nem ad nekik semmit — és irigységből még gyűlöli és üldözi is őket.

Azonban ne aggódjék Kraxelhuber uram. A fővárosi zsidók a legközelebbi választások alkalmával azért mégis őreá fognak szavazni, mert hát ők nem törődnek ilyen csekélységekkel, és Kraxelhuber tovább fogja kiabálhatni a zsidó magyarok fülébe az ismeretes preschpurgi háziúr jelszavát: p. p.!

zászlót, melyet már a 40-es években mert kitűzni az akkori liberális párt. De ez a magyar politika; az unitáriusok sem számlag, sem egyébként nem játszanak nagyobb szerepet, itt tehát nem jöttek bizonyos hatalmasokkal összeütközésbe, és bátran játszzák a liberálist; a zsidók állása azonban már szálla bizonyos hatalmasok szemében, s azért velük szemben a középkori lovagjátékokat alkalmazzák.

Nincs párt, melytől mást lehetne remélni. A függetlenségi párt bár nagyszerű reformokat, haladási és szabadelvű eszméket penget, de azokat nem formulázta — a benne rejlő ellentétes s konzervatívabb elemek kedvéért nem is teszi, de nem is teheti, mert esetleg egyik-másik ellenzékieskedő konzervatív szélbali potentát hajlamát veszti el, mi megint egy pár kerületet számít. Itt nem a pártoknak, nem is a kormánynak kellene az első lépést tenni, itt a társadalom volna a kezdeményező. — A magyar társadalomnak kellene belátni, hogy a zsidók állása ma nem az, minőnek azt a viszonyok kívánják, ők maguk kényszerítik a zsidókat (p. o. a gazdaegylet) távolmaradni, maguk készítik arra, hogy kifelé gravitáljanak jobb viszonyok közt élő fajrokonai felé; maguk készítik arra, hogy 625,000 főnyi jó elem oda jusson, hová a csángókat juttatták, t. i. hogy nem lelték honjukat a hazában. *Dr. Horváth Iván.*

Harminczezer forintos alapítvány.

Az emberi szív nemességének egy jelensége tünt fel előttünk e héten, mely valóban megérdemli, hogy mindenkit foglalkoztasson, a kinek érzéke van minden iránt, a mi az emberiség ideális céljait képezi. Arról az alapítványról akarunk szólni, melyet e héten egy szegedi polgár tett és a mely hivatva van, hogy az alapítványok történetében első helyen említették. Harminczezer forintot adakozott szegény tanulóknak ruházattal és taneszközökkel való ellátására. És a ki a szeretet oltárára e nagy-lelkű áldozatot hozta, zsidó; Kiss Dávid az adakozó neve, egy szegény polgár, a ki ezzel a tényével nem akart mást elérni, mint hogy e nagy tőke évenként hatvan szegény iskolás gyermek támogatására, inségének enyhítésére fordíttassék.

E materialisztikus időben, midőn az érdekek elke-seredett harcza minden nemesebb gerjedelmet elfojt és az emberi elme a szív sugallatának befolyása nélkül végezi funkcióit, a szükkeblűség és a szennyes önzés eme korszakának közepette bizony jól esik hal-lani, hogy még vannak emberek, kiknek szive az in-ség láttára megindul és akik nemcsak maguknak, ha-nem másoknak is tudnak élni.

Sajátságos, hogy az utóbbi idők nagy adako-zói többnyire a polgári osztályból kerülnek, abból az osztályból, mely nem dolognélküli örökösödés, ha-nem fárasztó munka, kitartó szorgalom és takarékos-ság által jutott a vagyon birtokába.

Mennyi tőke, mennyi gazdagság rejtőzik bizonyos mágnások és főpapok vasszekrényeiben; arany pohar-akból isznak, ezüst tálak diszelegnek a lukullusi la-komák fényes asztalain anélkül, hogy a szegényeknek e fényben uszó lakomák csak morzsalékait is juttat-nák. A mi az utóbbi években nagyobb adakozás tör-tént, mind a polgári elem halhatatlan tényei gyanánt fognak megörökítettetni a nemzet emlékében. Csak nem-rég volt alkalmunk egy adakozásról említést tenni e lapok hasábjában, mely alkalmas Győrmegeye tiszt-i-kara egy nagy részének existenciáját biztos alapra fektetni és megszabadítani a létérti küzdelem legnyo-masztóbb gondjaitól. E férfiú, a ki ilyen atyailag gon-doskodott annyi ember felett, Lévai Henrik, a ma-

gyar ált. biztosító társaság igazgatója. Polgári állásu férfiú, ki önerejéből és fáradságos munka árán emel-kedett arra a helyre, mely lehetővé teszi jótékony-sá-gát, hogy a nélkülözőket támogassa. Most meg a polgári nagylelkűség egy újabb tényével lepett meg bennünket Kiss Dávid, a ki ugyancsak nehéz munka és takarékos-ság útján jutott abba az irigylendő hely-zetbe, hogy nemzetének olyan nagy és felejtetlen szolgálatot tegyen.

E helyütt kénytelenek vagyunk konstatálni még azt is, hogy e két férfiú ahhoz a felekezethez tartozik, mely a legutóbbi időben olyan véghetetlen gyalázatos vádak célzóablája volt. Ha egyéb indokok nem is volnának rágalmozóink hazug ráfogásai ellen, hát Lé-vai Henrik és Kiss Dávid tényei meghazudtolnák azt a rosszlelkű inszinuációt, mintha a zsidó közczé-lokra nem adakozik. Bizonyára nem túlozunk, mikor azt állítjuk, hogy Istóczy-nak az egész antiszemita bandájával együtt, Verhovay Gyulát is beleszámítva, alig volna szívük, ha hozzájuthatnának is, közczélokra fordítani ilyen temérdek összegeket.

És mégis ők kiabálnak legtöbbit zsidó önzésről, zsidó szükkeblűségről sat. sat.

A zsidók közczélokra 30 és 10 ezer forintos alapítványokat tesznek.

Az antiszemiták pedig közczélokra pénzt gyűjte-nek, hogy ez idegen tőkét aztán saját hasznukra 8 perczentre „befektessék“.

Ez a különbség a zsidó és az antiszemita közt.

A következőkben közöljük a levelet, melynek ki-séretében Kiss Dávid azt az alapítványt tette.

A levél így hangzik:

»Van szerencsém 30.000 frt, azaz harminczezer frt ér-tékű közös járadéku állampapirokat, nevezetesen 30, azaz har-mincz darab kötelezvényt, egyenkint 1000, azaz egyezer frt értékben, kamatszelvevényekkel s ezenkívül még a folyó 1883. év május és november 1-én esedékessé vált szelvevényekkel együtt nagyságod kezeihez juttatni azon alázatos kéréssel, hogy emli-tett értékpapirok egy, a városi hatóság által kezelendő és semmi más célra föl nem használható örök alapítványt képezzenek, melynek a beváltandó szelvevényekből eredő 1260, azaz egy-ezerkétszázhatvan frt évi jövedelme a népiskolák látogatására köteles oly szegény gyermekeknek ruházattal és taneszközök-kel való ellátására évenként fordíttassék, kiknek szülői ezen nélkülözhetlen szükségletek beszerzésére tehetetlenek. Megbiz-ható adatok nyomán értesülvén, miszerint egyes gyermeknek ilyen ellátása husz frttal eszközölhető, óhajtom, hogy hatvan gyermek ezen segélyezésben részesüljön. És mivel elvi fon-tosságúnak tartom, hogy a segélyezés a gyermekek közt vallás-különbség nélkül történjék, kitűzöm, hogy negyven bármily felekezeti keresztény és husz izraelita vallásu tanköteles gyer-mek évenként egyenlő módon részesíttessék. Az eljárás, mely szerint a segélyezésre szorult gyermekek javaslatba hozassanak, továbbá azon választmány szervezése, mely elé a javaslatok vég-leges eldöntés céljából terjesztendőek lesznek és végtére a vá-rosi hatóság által az alapítvány kezelésére nézve gyakorlandó ellenörködés módozatának megállapítása egy, a szabályzatot magában foglaló alapítványi okmány szerkesztését szükségessé tevén, bátor vagyok nagyságodat tisztelettel megkérni, hogy ezen ügy elintézésére bizottságot kinevezni méltóztassék, mely bizottsághoz részemről és képviselőtemben dr. Singer Mátyás városi közkórházi igazgató-főorvos urat kijelöltem, kit egyszers-mind alapítványomat képező fönnemlített értékpapirok átnyuj-tásával megbíztam.«

Mi történjék?

E lapok mult számában papságunk egyik leghivatottabb tagja, ft. Hochmuth Ábrahám ur nyilatkozik A tényt magát szívünk mélyéből üdvözöljük, mert ha példáját érdemes kartársai követik, ha minél többen és minél behatóbban fogják a számos nyílt kérdést szellőztetni, annál biztosabban várhatjuk azután a tettek korát is. És most engedje meg a t. szerkesztőség, hogy a főtisztelendő ur nyilatkozatával tüzetesebben foglalkozhassam.

Először is feltűnt előttem azon kijelentése, hogy nincs szándékában a tervezett szabályzatot sem az egyenjogusítás, sem a szentesített kongresszusi alapszabályzatokból kifolyó jogunk szempontjából bírálat alá venni. Ezt a ft. rabbi ur az országgyűlés zsidó felekezeti tagjaira és az iroda tisztelt elnökére bizza. Már bocsásson meg, főtisztelendő ur, ez már nem a helyes kiindulási pont. Sem az aposztrofált képviselők, sem az iroda főnöke nem fejtettek ki a mai napig a zsidó községi ügyek körül annyi tevékenységet, hogy főt. ur nyugodtan rájuk bízhatná e kérdések megoldását, másrészt a kérdések nem oly egyszerűek, hogy akár képviselők, akár az iroda férfiai akezióba léphetnének a hazai zsidóság legjobbjai és leghivatottabbjai erkölcsi és cselekvő támogatása nélkül. A ft. rabbi ur ezen előre bocsátott megjegyzése tehát nem egyéb, mint szerencsés kibúvó hely, hol mindenki menekülni akar, ki hivatva van, sőt a ki nek kötelessége volna a dologhoz tüzetesen szólni, hogy a már türehtetlen állapotoknak vége vessék.

Avval sem érthetek egyet, hogy a főt. ur nem akar ahhoz szólni, vajjon helyesen tette-e Schweiger Márton ur, hogy nem jelent meg azon enqueteben, és végre még is azt mondja, hogy okosan járt el, hogy nem akart részt venni a tanácskozmányban, mert — nem szakférfiu.

Bocsánatot kérek, főt. ur! Schweiger urat senki sem hívta meg mint szakférfiut, hanem mint a zsidóság képviselőjét, kire ft. ur késznek nyilatkozott a jogi kérdés megoldása körüli eljárást bízni. Nem az a kérdés: főt. Hochmuth Ábrahámot mint szakférfiut, vagy Schweiger Márton urat mint zsidót hívja-e meg a miniszter ur, ha zsidó ügyekben akar intézkedni, hanem a kérdés az, akár a zsidó szakférfiu, akár az iroda elnöke helyesen cselekszenek-e, ha részt vesznek egy tanácskozmányban, mely a zsidóság autonómiaja mellőzésével megindítatik, és mikor zsidó községi ügyek rendezése körül forog a szó. Én részemről egy perczig sem habozom álláspontomat avval kijelölni, hogy a hazafias zsidóhoz nem illik részt venni ott, hol zsidó felekezeti ügyekben más eljárást követ a kormány, mint a keresztény felekezeteknél. Az egyenlőségi elv megóvása tekintetéből még felekezeti jogokról is lemondanék, ha a más felekezetek ilyenekkel nem bírnának.

A főtisztelendő rabbi ur érdekes cikke folyamán élénk tollaal eseteli előttünk a hitközségi viszonyok nyomoruságát de mikor aztán ezeket kitárván, arra kerülne a sor, hogy most már azt is kellene megmondani, hogy hát mit csináljunk tehát, mi történjék a hitközségek önállósága és jogai megmentésére, a ft. rabbi ur így nyilatkozik: „Ezen bajok orvoslásától függ minden, mivel ezek minden egyéb bajnak kútforrásai. Hogy mi módon kellene segíteni? ennek tárgyalása túlhaladná ezen sorok keretét, a melyekben egyesegyedül a tervezett szabályzat gyenge oldalait akartuk kimutatni.“

A bajok már régen vannak konstátálva, ahhoz már semmi kétely nem fér, miután már a magas kormány kivételes törvények megszabásához is nyult. A mit a főt. urtól hallani szerettem volna, épen az volt, a miről azt állította, hogy „túlhaladná ezen sorok keretét“. Pedig érdekes volna egyik legjelesebb községünk egyik legjelesebb papjától hallani, miképen kívánja a zsidó hitközségek ügyeit rendezni: a zsidók önkormányzati jogainak alapján, vagy miniszteri rendeletekkel. Vagy, hogy konkrétan alakban álljon itt a kérdés: a felekezeti autonómia szempontjából ki intézkedjék, hogy Szentgál 13 zsidójának a fele ne

Somogyban, a másik fele pedig ne Sopronmegyében anyakönyvezzen, a kormány-e vagy maguk a zsidók?

Ha a veszprémi hitközség mélyen tisztelt főabbija ilyen szempontból nyilatkoznék az összes, általa olyan alaposan ismert bajok orvoslási kérdéseitől és e lapok olvasóinak tájékozásul megmondaná, mily utat választ: a vármegyét és a szolgabíró-t, vagy a felekezeti autonomiát — akkor talán igen sokat lendíthetne a kérdésen, melyet még most a legáthatatlanabb homály borít, és mindenestre hozzájárulna a helyzet tisztázásához mely magában véve is elég garancia a helyes út megtalálására.

Sz. E.

A szigetvári szolgabíró.

Somogy megye közgyűlésén e héten elhatározták, hogy Fenyőssy Ödön szigetvári szolgabíró ellen a fegyelmi eljárás megindíttassék, mert a szigetvári zsidóellenes zavargások alkalmával a rablók közé lövetett, hogy a rendet helyreállítsa. A Nemzet a közgyűlés eme botrányos határozata fölött, mely a közhivatalnoki kötelességtudás ez elkerülhetlen tényét ilyen rosszakaratu bírálat alá veszi, következőleg nyilatkozik:

Eddig nem ismerjük a közgyűlés határozatának szövegéről a szövegét; de ismerjük e határozat lényegét és okait s ennek folytán ki kell mondanunk, hogy a határozat törvénybe ütköző. Mert a szolgabíró eljárása vagy törvényes vagy törvényellenes. Ha törvény ellenére alkalmazta a katonaságot, ha a törvény ellenére lövetett: akkor cselekménye nem fegyelmi eljárás útján torlandó meg, mint a megyei közgyűlés elhatározta, hanem a büntető törvény útján. Mert a btkv. 472. §-a azt rendeli, hogy „azon közhivatalnok, a ki a fegyveres erőt jogos indok nélkül alkalmazza, öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő; ha pedig a fegyverek tetteles használata által súlyosabban büntetendő eselekmény követtetett el, az erre megállapított büntetés alkalmazandó.“ Minthogy pedig emberélet is esett áldozatul, a szolgabíró, ha jogellenesen lövetett, 10—15 évi fegyház terheli. Ez a törvényes, ez a helyes álláspont. Vagy-vagy. Ha a szolgabíró ur netalán jogos indokok mellett alkalmazta volna a katonaságot — mit a vármegyei határozat daczára is, legalább halványan enged sejtteni azon körülmény, hogy a jogszolgáltatás hivatott közegei, névszerint a szigetvári k. jbság, mint vizsgálóbíró, a budapesti kir. tvszék, mint ítélő bíróság, a kaposvári és a budapesti kir. ügyészségek, a szolgabíró ur intézkedését helyesnek, sőt szükségyszerűnek találták a rablások megakadályozására, akkor a szolgabíró igazságtalanság fegyelmi uton is zaklatni.

Ez egész odíózus ügyben csak az a megnyugtató, hogy a közgyűlés határozata felebbeztetett a belügyminiszterhez. A közgyűlés határozatának kasszálása annál inkább kívánatos, nehogy a kaposvári Népjog útján a köznépbbe szivároogjon a hit, hogy a közhivatalnok azért bűnhődik, mert a zsidókat rablók bandája ellen bátor volt eljárni.

A Budapesti Szemle és Renán.

Ugy kerültek együvé, hogy a Budapesti Szemle egyik tudósa fogta magát és egy szép napon bemutatja Renánt, mint antiszemitát, a ki az ő „Antichristjében“ szörnyü dolgokat beszél a zsidókról. Ez történt 1883. október havában, egy hónappal ezelőtt. Most meg, 1883. november havában, egy másik tudós meg ép az ellenkezőt bizonyítgatja. Természetes, hogy sokkal könnyebben esett ezt tenni, mert nem kellett egyéb egy kis tisztességnél, mely híven adja vissza azt, amit Renán a jelzett könyvben tényleg állított, holott a Renánból zsidófalót faragó ipszének bizony sok munkájába kerülhetett a — ferdités.

Felreértések elkerülése végett közöljük itt Renánnak legújabbán tett nyilatkozatait a zsidókról, mint olyanokat, melyek az utolsó év mozgalmainak hatása alatt irt, és a melyek tehát mintegy válaszul szolgálhatnak azokra a vádakra, miket a zsidók ellen emelnek. Renán a f. évi május havában tartott felolvasásában a zsidókról többek közt következőleg nyilatkozik:

Az első keresztény nemzedék zsidó volt és annak vallotta

magát. Az egész első századon át nem szakad el a kereszténység a zsinagógától. De már a második században fölmerül a gnoszticizmus, mely azt hirdeti, hogy egyenes reakció a zsidó hittel szemben. De a szakadás csak akkor vált teljessé, midőn a kereszténység állami vallássá lőn Constantin alatt. Egész a negyedik század végeig föllelhetők az eredeti közösség nyomai. De már a középkorban vagyunk; jönnek a barbárok és akkor kezdődik a kereszténység lett emberiség siralmas hálátlansága a zsidóság ellenében. Mindig így vannak a világi dolgok: ha valaki az emberiség javáért fáradozott, biztos, hogy kifosztják és ráadásul még meg is verik.

A középkor első felében még nincsenek rendszeres zsidóüldözések vagy csak igen gyéren vannak. A kereszties háborúk adják ki a jelszót a zsidók mészárlására. A skholasztika is rajta van, hogy a viszonyt elmérgesítse.

Ez iskola főjellemvonása az, hogy mindenütt hibákat keresett és a theologiai kárhohzatások dühét különösen a Talmuddal érezteti, mint Le Clerc mondja: Elégették a Talmudot és néha a zsidót is a Talmuddal együtt.

A XIII. század vége felé Szép Fülöpnek pénzre volt szüksége, a zsidók kifosztattak, és ez igen szomorú része a francia történetnek. Egész eddig Franciaország az aránylagos türelem országá volt Izrael számára; ki van mutatva, hogy a XIII. század vége előtt a zsidók ugyanolyan mesterségeket űztek, mint a többi francziák. De más korszak kezdődik, az izraelitákat kényszerítik az elkülönített életre. Pedig történelmi törvény, hogy a társadalom, mely tagjainak egy részét különített életre kényszeríti, első áldozata lesz ez ügyetlen rendszabálynak, mert a proskripció egyik következése az, hogy bizonyos mértékben szabadalmat teremt a proskribált javára. Így lehet mondani, hogy a zsidót kényszerítették arra, hogy gazdaggá legyen. A középkor eltiltotta a zsidót a földműveléstől és a terhes mesterségek gyakorlatától, aztán rossz néven vette, hogy a zsidó hasznot húzott e helyzetből. Ez igen nyomorult szofizma.

De siesstünk egy szebb korszakhoz, a XVIII. századhoz, mely végre kihirdeté az ész jogait, az ember jogait, az emberi társadalom valódi elméletét, a hivatalos dogma nélküli államot, az államot, mely semlegesen áll a metafizikai és theologiai vélemények közepett; ekkor kezdődött a jogegyenlőség a zsidók számára is.

A forradalom kinyilvánítá, hogy a zsidó egyenjogu az állam többi polgáraival. A forradalmat tökéletes igazságérzete vezette a megoldásra, melyet magáévá teend majd az egész világ.

És e megoldást méltán fogadta el a zsidó nép, mely azt maga készítette elő. Előkészítette egész multja által, a nagy próféták, Izrael nagy hitujitói által, hogy az emberi nem egyesül majdan a hit és jog érzetében. A kereszténység is hatalmasan fejleszté a civilizációt, de bármily csodálatosan harczolt a barbárok ellen, midőn az ész és jog némely maradványát föntartani igyekezett, a nyers erőszak túlhabzása közepett tulajdonkép a régi próféták munkáját folytatá. A kereszténység dicsősége tulajdonkép a zsidóság dicsősége. Igen, a világ zsidóvá lett, midőn elfogadta a szelidség és emberszeretet törvényeit, melyeket Jézus tanítványai hirdettek.

Es most, hogy e nagy dolgok végre vannak hajtvá, mondjuk ki bizvást: a zsidóság, mely annyi szolgálatot tett a multban, fog tenni szolgálatot a jövőben is. Szolgálni fogja az igaz ügyet, a szabadelvűség, az ujkori szellem ügyét. Minden zsidó szabadelvű. Lényegénél fogva az. Ellenben a zsidóság ellenségei rendszeren azonosak az ujkori szellem ellenségeivel.

A zsidó hitoktatásról.

Nunc venio ad fortissimum. Következik ugyanis az egyöntetű héber hittani könyvek magyar kiadása mellett szóló legfontosabb érv, a melyre nézve, úgy hiszem, mindnyájan tökéletesen egyetértünk: a felekezeti önérzet ébresztése. E cél a többi között leginkább oly ma yar könyvek által volna elérhető, melyek dús tartalmuknál fogva kedves olvasmányt nyujtanának és már ezért is nagyon elterjednének. Számos héber könyv kapható ugyan magyar fordításban, sőt önálló szerkezetű héber imakönyv is létezik, de bizonyos megállapodott rendszer és észszerű szervezet nélkül, a mi által tulajdonképeni célját téveszti. Erre kell tehát törekednünk, vagyis akként kell a hitoktatást szerveznünk és általánosítanunk, hogy egyrészt a hitet kellő alapon fentartsuk, másrészt

pedig hozzáférhessen mindenki, a ki a zsidó vallás magasztos alaptételeit megismerni kívánja.

Nem remélhető ugyan, hogy az antiszemitizmust ez által sikerülni fog elnémitanunk; mert ürügykeresés dolgában ők soha sem jönnek zavarba, midőn arról van szó, hogy: üssük a zsidót! Ha nem találunk, hát csinálnak ők maguk valami vádat, a mint ezt a közeli multban szerzett tapasztalataink elég szomorúan bizonyítják. De ez nem ment fel bennünket azon kötelesség alól, hogy egy általános hittan magyar kiadása által a zsidó vallás erkölcsztisztaságának bizonyítékát tárjuk a világ elé. Mindig az lebegjen szemünk előtt, mi a kötelességünk, és ezt teljesítsük multhatatlanul.

A mi eddig ez irányban történt, az kezdetnek elég jó. De remélnünk kell, hogy azok, kik eddig nagy fáradsággal és hivatottsággal dolgoztak e téren és még folyton buzgókodnak azon cél felé, melyet mi itten jeleztünk, hogy ők a tapasztalatok és ismeretek alapján, melyeket pályájukon eddig szereztek, végre produkálnak olyan művet, mely megfelelő azoknak az igényeknek, miket egy „általános hittani kézikönyvhöz“ kötnek.

Ilyen könyvek a hiterkölcsei nevelést tetemesen megkönynyitenék; mert azon gyermekek is, kiket túlhalmoznak világi studiumokkal, a zsidó vallástánból szintén elsajátíthatnák a legszükségesebbeket, nem úgy, mint a mostani hitoktatás és ennek eszközei mellett, a midőn csak a bizonyítványban feltüntetett klasszifikáció tanúskodik a hittani oktatásról, egyébben pedig a tanuló csak azt tudja, hogy a könyvnek milyen fedele és a tanárjának milyen szakállá van. *Benedikt M.*

Zsidók az irodalomban.

Talán nem lesz érdektelen ismertetni azt az állást, melyet a zsidó a magyar irodalomban elfoglal. A falusi zsidó, ki elzárva a nagy világtól, csak nehezen sajátítja el a magyar nyelvet, sőt ennek elsajátítása után is különös jargonban beszél, nem egyszer kedélyes oldalt kölcsönöz a legkomolyabb dolognak is. Csokonai Vitéz Mihály első volt, aki a falusi zsidó humorisztikus alakját tollhegyre vette. Innét kezdve nagy szerepet játszik a zsidó irodalmunkban. Költeményekben, regényekben, adomákban, népdalokban, szinpadon, de még közmondásokban is találkozunk vele, jó és rossz oldalait, sajátos észjárását stb. feltüntetve. Különös érdemeket szerzett e tekintetben Kiss József, ki ösmerve a zsidó vallásfelekezet szokásait, nem egyszer mutatja be ezeket sikerült költeményekben. De Arany János is nem egyszer dolgozta fel költeményeiben a zsidó történelem egy-egy epizódját. Így birjuk a bolygó zsidó mondáját is. Arany János is, mint a külföld számos írója, Ahasvérusban a világ minden részében feltalálható zsidókat személyesít meg „Örök zsidó“ czímmel, „Ráchel sirlalmá“-ban Heródes korát tünteti fel. Egy anyát mutat be, ki gyermekeinek már hiába nyujtja unszolva emléjét, mert

Azt a kis patakot, mely a szívet hajtja,
Ha egyszer elapadt, ki nem pótolhatja,
Óczeánja vérnek.

Itt meg kell emlékeznem »Egy keresztény«-ről is, ki a zsidókhöz biztató szavakban szól mai nap, midőn olyan ritkán hallhatunk őszinte baráti szót, mondva: „nincs már felhő az ég felett“. — A költemény replika Kiss Józsefnek »Az ár ellen« czimű költeményére, ki hangulatteljes költeményét így kezdi:

»Felhőgomoly az ég felett,
Virraszt-e Isten oda fenn?«

Különösen megkapó mindkét költeményben a refrain. Mig Kiss Józsefnél a gond és búval terhelt atyai szív sohajt: »Eredj aludni gyermekem!«, addig ott a gyermek szól, naiv hangon, figyelmeztetve atyját:

»Mind egy apának gyermeki
Vagyunk s tegyük akaratát,
Magyar nép mondja, tartja is:
Az embertárs — felebarát!
— Vigasztalódjál, jó apám.«

A prózában első helyt Jókai Mórt kell emlitenem, ki Fortunátus Imrében nemcsak nagy ismeretet árul el a zsidók szokásairól, hanem a pártatlanság ecsetével festi zsidó alakjait és ha emitt-amott eltér is a valóságtól, akkor ez sohasem történik rossz akaratú tendenciával, hanem a régi zsidók sajátos viszonyainak csak felületes ismerése folytán. A gai Adolf-

nak sokat köszönhetünk a zsidó típusok ismertetése körül. Utána Acsády Ignác is bemutatott zsidó regényalakokat, erősen szatirizálva, habár ép olyan ügyesen, mint az előbbiek.

Külön szakaszt kellene szentelnem a zsidó adomáknak, ha mind fel akarnám sorolni, kik e genreből dolgoztak. Első helyet foglal el e téren Ágai Adolf, ki humorisztikus nap-tárában évenként egész gyűjteményt tár elénk; továbbá dr. Jellinek Adolf, ki szorgalommal gyűjté össze ama közmondásokat, melyekben a zsidók szerepelnek. Ezeket a tavaly megjelent: »Der jüdische Stamm in nicht jüdischen Sprichwörtern« című munkájában foglalta össze, a magyarokról és a magyar zsidókról e munkájának II. kötetében (47. oldalon) szólva. Az ott felemlített közmondások közt talán a legelterjedtebbek egyike: »zsidó van a házban.« Eredete oda vezethető vissza, hogy gyakran megtörténik — feledés következtében — a kalapot fejünkön hagyjuk. Érdekes azon közmondás alapja: »félnek, mint nagypénteken a zsidó.« Ugyanis (a középkorban) Franciaországban a papok nagypénteken a zsidók ellen uszították a népet, kik ugyszólván életüket fenyegették ezeknek. A papok ezt gyönyörrel nézték, s csak akkor csillapították híveik kedélyeit, midőn a dolog komolyabb fordulatot is vett. »Zsidónak is szent asszony Mária« szokás mondani a zsidóról, ki szereti a pénzt; ezért vallják Oroszországban a zsidók legkedvesebb színének a sárgát.

De mind e közmondások a zsidó és nem zsidó közti rossz, vagy pláne ellenséges viszonyból nem származhattak, sőt ellenkezőleg ama baráti kapocsból, mely a zsidót a keresztényhez fűzte. S ha Baconnak igaza van, miszerint a nemzet szelleme közmondásaiban nyilatkozik, akkor Istóczy bizony nem merithetne valami nagyon bátorító adatokat a magyar közmondásokból. A népszínmű és az ehhez rokon fajú drámai produktumokban néha nagyon kurtán, és így nagyon méltatlanul bánik el a fiatalabb »írói nemzedék« a zsidókkal. Elszámolni ama töménytelen színdarabot, melyekben zsidók szerepelnek, ugyszólván lehetetlen; csupán egy párt fogok felsorolni, melyekben különös szerep jutott a zsidóknak.

Mint már említém, színpadra legelőször Csokonai Vitéz Mihály alkalmazta a zsidót »Gerson du Malheureux« (1795.) című kétfelvonásos vígjátékban. Szél Ábrahám — így hívják a zsidót — már itt is ama különös jargonban beszél, már itt is a zsidók külön szokásainak képviselője, de azért nem azzal a sértő szándékkal, azzal a tendenciózus ferdtéssel, mint sokaknál, kik a zsidót mai nap színre hozzák. Kisfaludy Károly »A gyilkos« című vígjátékában Izsákban a tolakodó zsidót mutatja be, ki daczára a többszöri kiutasításnak ismét megjelenik, míg kivánságának egy tartozás kifizetésével eleget tesznek.

Az igazságosabb és ennél fogva költőibb irány egyik legnagyobb képviselője, Tóth Ede, a »Falu rossza« és a »Toloncz« című színműben, Berczik Árpád az »Igmándi kispap«-ban elfogulatlanságot árul el. Szigligetin, Csepregyn, kik a legtöbb darabjukba a zsidót szokták beleszőni, meglátszik a törekvés, zsidókat rosszabbaknak tüntetni fel, mint tényleg. Hogy e törekvés illik-e a költőhöz, kinek az igazért, a szépért kell lelkesülnie tekintet nélkül arra, honnan ered, azt megítélheti az olvasó a következő levélből is, melyet Petőfi írt, midőn különösen Pozsonyban és a német városokban a zsidók ellen izgatni kezdtek. E levél Pesten, 1848. évben márczius 20-án kelt és következőleg hangzik:

„Az egyetértés, mely eddig kivétel nélkül uralkodott a fővárosban, bomlani kezd. Német polgárok! bevádollak benneteket, a nemzet, az utókor előtt, hogy azt ti bontottátok föl! E kettő itéljen fölöttetek. Ők nyilatkoztak először, hogy a nemzetörségbe magok közé zsidót nem vesznek és így dobtak ők először sarat márczius 15-ének szűz zászlajára! . . . . Avagy nem áll-e azon e jelszó s nem kiáltották-e velünk: Szabadság, egyenlőség, testvériség! Igen, ti velünk kiáltottátok ezt, de — most már látjuk — nem igazságszeretetről, hanem félelemből! Megszüntetek már félni? Ne szünjete meg, mert eljött és még nem mult el a jutalmazásnak és büntetésnek ideje! Várhattok-e igazságot a magatok részére, ha nem vagytok igazságosak mások iránt? S miért üldöztetek ti a zsidókat, hogy meritek üldözni itt minálunk? Hullott egy csepp véretek e földre, midőn a hazát szerezték, vagy midőn oltalmazták? nem, ti jött-ment emberek vagytok, alig van köztektek olyan, aki be tudná bizonyítani azt is, hogy első nagyapja itt halt meg, annál kevésbbé, hogy itt született. Olyanok voltatok, midőn bejöttetek, mint az »I«, most olyanok vagytok mint az »O« . . . . legyen bennetek annyi becsületérzés, hogy ha már nem szeretitek is e nemzetet, melynek földjén meghíztatok, legalább ne piszkoljátok azt be. De legszomorubb

az, hogy nincs olyan gyalázatos ügy, melynek pártfogói, apostolai nem támadnának. Ezen égbe kiáltó igazságtalan zsidóüldözésnek apostola lett néhány zugprokátor — kik most széltire prédikálnak a zsidók ellen, s a ki az igazság mellett szót emel, arra a megvetendő hamis próféták elég szemtelenek azt kiabálni, hogy a zsidók által meg van vesztegetve. A nyomorultak! nem tudják, vagy nem akarják hinni, hogy ő náluk becsületesebb emberek is vannak, a kik nem szennyes önérdék rabszolgái, hanem a tiszta igazság és humanizmusnak barátai!« Ezt mondta Petőfi 1848-ban. Mit szólna Petőfi mai nap? . . . .
Náményi L. T.

H I R E K.

— Iván v. Simonyi és Julius v. Verhovay. A gyöngébbek kedvéért konstatáljuk, hogy arról a grenzbótos demokratáról van szó, aki ama bizonyos nemesi »v.« nélkül soha se írja alá nevét. Julius v. Verhovay pedig ugyanaz a Verhovay Gyula, a ki eleinte Verhovecz, később Verchovay és a ki végre a törvényes illetékek megbliccelésével néhány évvel a csángópénzek »elhelyezése« előtt Verhovay lett. Ezt azért hozzuk fel itten, mert Iván v. Simonyi az ő antiszemita elvtársát, Verhovayt, a Grenzbote című világlapban szüntelenül Julius v. Verhovay-nak ezimezi, holott az utóbbinak öcséséről egyszerűen mint Ludvig Verhovayról szól. Hát micsoda konszekvencia ez? Ha Gyula megérdemli a nemesi »v.«-t, akkor öcsését, Lajost is illeti. Vagy tán olvasót akarja félrevezetni Iván v. Simonyi ur ez által, hogy a fortunabeli Verhovayt a még szabadon járó Verhovaytól elkülönítsék? Nézetünk szerint nem szép Iván v. Simonyi urtól, hogy azt a szegény Verhovay Lajost a nemesi »v.« betűtől olyan önkényesen megfosztotta, holott ép úgy illeti őt, mint testvérbátyját, Gyulát. Vagy talán azért vonta meg tőle a »v.«-t, mert a Fortunába került? Ha csak ez volna az indok, akkor kérjük: igazságos-e ez? Illik-e demokrata lapszerkesztőhöz és radikális orsz. képviselőhöz, valakit azért megfosztani a »v.«-tól, mert a Fortunába került? Hát azért vesződött a szerencsétlen Verhovay Lajos a Grenzbote szerkesztője országgyűlési beszédeinek korrigálásával, hogy most pórrá, alacsony származásúvá tegye? Olyan benső barátság mellett, mint a minő Iván v. Simonyi urat Julius v. Verhovayhoz fűzi, és másrészt azon szociál-böleseleti-radikál-konzervatív demokrata mellett, mely Iván v. Simonyi politikai és erkölcsi világnézleteit átlengeti, méltán lehetett feltenni, hogy ő Verhovay Lajostól sem fogja megtagadni a kis »v.«-t csupán azért, mert most bajba keveredett. Ebből is látszik, hogy nincs igazi barátság a világon és hogy nincs igazi igazság az ég alatt!

— Stöcker kiebrudalása. Stöcker, az ismert antiszemita izgató felolvasást akart tartani a Mansion-houseban és erre nézve engedélyt kért a londoni főpolgármestertől. A lordmayor meg is adta az engedélyt, de később megtudván, milyen kaliberű egyénnel van dolga, az engedélyt a következő nyilatkozással vonta vissza: »Mikor megadtam az engedélyt arra, hogy Stöcker a Mansion-houseban felolvasást tarthasson, azt hittem, hogy e felolvasás összefügg a lord Shaftesbury elnöklete alatt tartandó Luther-ünneppel. Ugy értesülök azonban, hogy egy bizonyos Stöcker a berlini antiszemita vezére és a zsidók őt a németországi főizgatónak tekintik. Ily körülmények közt vissza kell vonnom az adott engedélyt, mert Stöcker olyan ember, kinek egy lordmayor sem engedné meg, hogy a Mansion-houseban beszédet tartson. A londoni zsidók legtiszteltebb polgártársaink közé tartoznak és az ily vallási izgatások feletti érzelmeiket egy lordmayor sem hagyhatja figyelmen kívül, legkevésbbé pedig én, aki az ilyen izgatásokat mindig kárhoztattam.« Stöcker különben mégis elment Londonba, de a helyett, hogy a városházán tartotta volna felolvasását, elment a Memorial-Hallba, hogy ott meetinget tartson. Ennek lefolyásáról távirják a következőket: Stöcker meetingje a Memorial-Hallban a szociál-reform mozgalomról teljesen megbukott. Egyetlen kiválóbb német sem volt látható, az angolok közül pedig senki sem jelent meg. Az emelvényen őt ismeretlen ur ült, kiket egy legényegylet elnö-

keinek mondták. A terem és a karzat csak félig telt meg szociáldemokratákkal s a legény-egylet tagjaival. Az előadás viharos folyamatot vett. Stöcker megróttá, hogy megvonták tőle az engedélyt a városházán tartani az előadást s tagadta, hogy valamelyik antiszemita egylet tagja lenne, mire mindenfelől a »hazug« kiáltás hangzott. Azután előadta szociál-reform-tanait, de folyton félbeszakították, s midőn Vilmos császár 1881-ki üzenetéből idézett valamit, a császár személye ellen olyan sértő szavak hangzottak, hogy azonnal félbeszakította előadását.

— A Magyar Föld és a . . . Nemrég azt jelentettük, hogy a Magyar Föld című újság otromba izgatásai miatt a gazdakör több önértetes zsidó tagja az egyletből kilépett. Most meg arról értesülünk, hogy a nevezett lap a megkezdett antiszemita izgatásait akként folytatja, hogy egy kétes existenciájú hetilappal szövetkezett, melyet a nyilvánosság iránti tekintetekből itt nem nevezhetünk meg. E hetilap melléklet gyanánt küldetik szét a gazdakör hivatalos lapjának előfizetőinek. Mi regisztráljuk e tényt és kérjük a nevezett kör intéző férfait — kikhez első sorban Somssich Pál ur is tartozik — vajjon van-e tudomásuk a Magyar Föld szerkesztőségének társas viszonyáról? Mi el nem képzelhetjük, hogy józan emberek, hogy igazi hazafiak tudtával történhessék ez a csempészés, mert meg vagyunk győződve, hogy a Függetlenség üzelmeinek leálcázása eléggé felvilágosította őket ama bizonyos antiszemita lapok tendenciáiról — hogy ne mondjuk, gasságairól.

— Nendtvich Károly extanár most, miután a Függetlenség olyan nagy szégyenbe mártotta az antiszemizmust, az Istóczy-féle »12 röpiratot« szerencsétlenül meg szellemi ficzmainak együgyű szüleményeivel. Ráfogja Vespasianra, Tacitusra, Voltairre, Mahomedre, Mózesre, Józsuára, Korahra, Dávidra, Saulra, Salamonra, szóval mindenkire, a kire gyermekkori olvasmányaiából vagy a dajkamesékből még emlékszik, hogy — antiszemiták. Ebből aztán azt a következtetést vonja le, hogy tehát az Istóczy és az ő antiszemizmus is jogosult. Ilyen nagyszerű érvekkel szemben mi természetesen nem küzdhetünk, és csak köszönetünket akarjuk kifejezni a nyugdíjas tudósnak, hogy Shakespearét, Göthét, I. Napoleont, Mirabeaut, Dautont, Schillert, Petőfit, Deákot és Arany Jánost nem tette meg antiszemitáknak. Pedig milyen könnyen tehetne volna! Könnyen, mert hiszen senki sem czáfolja; nem czáfolják meg, hanem csak szánalmasan mosolyognak a szegény öreg stilyakorlatai fölött. Ebből láthatja az olvasó, mily perfid ez az antiszemita népbolondító banda. A helyett, hogy szerencsétlen barátukat, elvtársukat, czimborájukat a válságos időben segítenék, megtagadják tőle még az érdekközösséget is. Verhovay, aki miként a fuldokló még mindig antiszemizmusába kapaszkodik, Istóczy fentérintett cikkéből most már láthatja, milyen hálátlan munkát végez. Addig, a míg nem ismerték a Függetlenség hitványságait, addig Verhovay az antiszemiták legkiválóbb férfja gyanánt ünnepeztetett; most azonban, mert kisült a hunczfutsága, azt mondják rá intimusai, hogy nem volt sohase »tisztavérű« antiszemita. Mi pedig ezek után kérjük: ha Verhovay mint állítólagos öszvér antiszemita is már sikkasztott, mit csinált volna ugyanez az ember, ha »tisztavérű« antiszemita lett volna?

— Istóczy keservei Verhovay bukása fölött. Hogy Verhovay leálcázása nemcsak magára a Függetlenségre, hanem az egész antiszemita mozgalomra lesújtólag hatott, azt már többször volt alkalmunk konstatálni. Állításaink illusztrációja gyanánt a következőkben közöljük Istóczy keserveit, miket a 12 röpirat című havi füzetének legújabbjában számában pityergő hangon elpanaszol: »Tartózkodva fogunk — ugymond — e szerencsétlen eset fejtegetéséhez. De kényszerítve vagyunk, habár csak röviden is, jelezni álláspontunkat, szemben a zsidó lapok s köztük függetlenségi párti lapok azon perfidiájával, melylyel a Függetlenség kiadóhivatalánál elkövetett könyöradomány-sikkasztásokat, s Verhovay Gyulának ezen dologban való állítólagos részességét az antiszemizmusra kenni, s ezzel mozgalmunkat ha nem agyonütni, de legalább megbénítani

erőlködnek.« Midőn ezután bizonyítani törekszik, hogy Verhovay »tisztavérű« antiszemita sohase volt, erőlködéseit ezzel fejezi be: »Verhovay Gyula és a Függetlenség első sorban függetlenségi pártiak voltak, s e párt érdekének alárendelték az antiszemizmust is; s azért, ha valamely pártnak kijut ebből a szerencsétlen ügyből a gyalázat, ugy ez első sorban a függetlenségi párt, a melynek a nevét a lap is homlokán hordozta, s a mely pártnak nem egy közlönye ez ügyből tőkét akar csinálni az antiszemizmus ellen. A mi közös ódiom a függetlenségi párt partícipálása után az antiszemizmusnak még fennmarad: no azt az antiszemizmus majd hamarosan kiheveri.«

— Amit Jakab Péter szezúációsna tart. A Budapesti Hirlap november 16-án megjelent számában levelet közölt M á r m a r o s - S z i g e t r ől valami J a k a b Péter tollából, amelyben ez az úr jönnek látja az ottani zsidó iskolai ügyet szellőztetni, mely munka már azért is háládatos, mert a legbada rabbb dolgokat is lehet róla összeírni anélkül, hogy a Budapesti Hirlap bölcsei észrevennék a felültetést. Vannak a fővárosban és a vidéken művelt emberek hirében álló egyének, kik, mihelyt orthodox zsidó ügyekről van szó, a legostobább mendemondákat is elhiszik. Ha egy másik Jakab Péter úrnak például az az ötlete támadna, hogy az orthodox zsidók »zugiskoláikban« a kambodzsai őserdők bálványimádó lakóinak emberevő moráljának híveket nevelnek, akkor is akadna a magyar sajtóban orgánnum, mely, miként a Budapesti Hirlap szenzációs hír gyanánt kinyomtatná. Nemcsak a sajtófik tudatlansága, de lelkiismeretlensége is oka ennek a szomorú jelenségnek. Mindenki tud valamit elmondani azokról a szerencsétlen zsidókról, és mivel senki sem tudja, igaz-e avagy hazugság, hát többnyire kényelmesen elhiszik, a helyett, hogy a bizonyítékok megszerzését csak megkísérelnék is. A szóban forgó levélben is olyan dolgokat állít Jakab Péter úr a mármaros-szigeti zsidókról, a minek egy része egyszerűen más felekezeteknél is előfordul, a másik része pedig már azért sem róható fel a zsidók hibájára, mert oka egyes egyedül a vallás-és közoktatási miniszter. Értjük azt a körülményt, hogy a hitközség mint olyan nem szavazhatta meg a kért 300 forintot, mert szervezve nem lévén, törvényes képvisellel nem bír. De hát arról nem tehetnek a zsidók, hogy a miniszter úr mindent elkövet a mostani szervezetlen vagyis zavaros állapotoknak fentartására. A magyar zsidóságnak bizonyára legjobban szeretné, ha ennek a visszás állapotoknak már egyszer vége volna és ha a magyar zsidóság is rendezett egyházi és iskolai ügyei volnának, ép ugy mint a többi felekezeteknek, melyeknek az állam már rég megadta az autonómiát. Ha Jakab Péter urat jó indulat vezérelte volna, akkor a minisztert aposztrofálja s nem a mármarosí zsidókat, kik tehetetlen bábuk a miniszter kezeiben.

— Vay György, Recski Bandi hirhedt kollegája és a szabolesmegyei közbiztonság egyik őre, a legőbb itélőszék által hivatalos hatalommal való visszaélés, azaz hogy sikkasztás és kegyetlenkedés miatt lett vád helyezve, minek folytán a nyiregyházi törvényszék kénytelen volt a dolgot végtárgyalni. De a nevezett bíróság tudott magán segíteni, nehogy a fentebbi »csekélységek« miatt nagy kellemetlenséget érezzen, bűnsnek nyilvánította ugyan a kedves Gyurkát, de, noha ezen esetben »concursum plurium delictorum« forgott fenn, mégis a büntető törvénykönyvnek a büntetés rendkívüli enyhítő körülmények figyelembe vétele mellett való leszállításáról szóló 92. §-t alkalmazta és Vayt szabadságvesztő büntetés helyett, csak 200 frt pénzbüntetésre ítélte. Lázár Kálmán nyiregyházi kir. ügyész ezen ítéletben megnyugodott. A kir. főügyészség Lázár kir. ügyészt az ez ügyben követett magatartásáért szigorú felelősségre fogja vonni. Ugy látszik, a magyar igazságszolgáltatás zilált viszonyai közt a kir. főügyészség az egyedüli szilárd pont a melyre építeni lehet. De mit használ a főügyészi erély, törvénytisztelelet és igazságszeretet egy jogtpró és erőszakoskodó áramlattal szemben, mely miniszteri protekcióban részesül?

Szerkesztői üzenetek.

Sch. A. urnak, Losoncz. Előjegyeztük

K. S. urnak, Szeged. Későn jött és kevés. Biográfiát kérünk.

H. J. urnak, Bodokó-Váralja. A kiadóhivatal információja szerint nincs semmi differenzia.

St. L. urnak, Nagy-Várad. A legközelebbi számban reflektálunk reá. Köszönjük.

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel értesítjük a t. hitközségeket, hogy az **Egyenlőség** ezentul mindennemű

községi hirdetéseket

közöl. Felkérjük ennél fogva a hitközségek tekintetes előjáróit, valamint a hitközségek lelkészi, hivatalnoki és tanítóit, hirdetéseiket az **Egyenlőség** kiadó-hivatalának beküldeni, annál is inkább, mert e lap elterjedtségénél fogva legbiztosabb garanciát nyújt a hirdetés eredménye iránt.

A hirdetési díj legolcsóbban szabatik ki.

Az Egyenlőség kiadó-hivatala.

(V. ker. Széchenyi-utca 10. sz.)

JÓTÉKONYCZÉLU SORSJÁTÉK.

A szolnok-dobokamegyei

Magyar nemzeti színház-társulat

által **DEÉSEN** rendezendő

arany- és ezüst-sorsolás

főnyereménye **2000** forint értékű,

2 nyeremény á 500 frt 1000 frt, — 2 nyeremény á 150 frt 300 frt, továbbá 795 nyeremény 4700 frt értékkel.

Összes nyeremény értéke 8000 frt.

A gyönyörű nyereménytárgyak

GRANICHSTÄDTEN TESTVÉREK

ékszerészeknél, Budapest, Kristóf-tér 2. sz. alatt megtekinthetők.

Ugyanott sorsjegyek 50 krjával kaphatók.

Bátorodom ezennel tiszteletteljesen közzétenni, hogy a **Wertheim M. féle** üzlethelyiséget az „arany eszímához” **Károlykörtut, Károly-körtut** átvettem, és valamint a **Károlykörtut** 17. sz. alatt létező cipőüzletemet, szintén a „Párizsi cipőhöz” címre fogom tovább vezetni. A bennem 18 év óta helyezett biza omért hálás köszönetemet kifejezve, kérem, azt irányomban továbbra is fenntartani, és én azon leszek, hogy azt minden iránybani **szoliditás** által megérdemljem. Tisztelettel

Schwarz József.

Károlykörtut, a Rosner-féle kávéház mellett

ajánlja a gazdagon felszerelt **cipő gyári raktárát** nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árúknak elismertetett, alapított 1866. évben.

Hölgyek számára.

Kommod cipők eberlasiin vagy bőrből	1. — — 1.20
Eberlasiin vagy bőr kommod cipők sarokkal és esokorral	1.60 — 1.80
Eberlasiin vagy bőr esatos cipők legelegánsabb esokorral	2.30 — 2.50
Eberlasiin Regatta félramástalppal legfin.	2.40 — 2.60
Zergebőr „ kettős talppal	2.50 — 2.80
Lakk „ gondolható legf. minőségű	2.80 — 3. —
Eberl. kamásnik 16 em. magas, selyemcizguggal és félramástalppal	3.30 — 3.50
Eberl. kamásnik 16 em., magas, igen fin., gombokkal és esokorral	3.50 — 3.80
Eberl. kamásnik 1a kboritással félramástalppal igen elegáns	3.50 — 3.80
Kid. (keztüübör) kamásnik selyem cizguggal	3.80 — 4. —
„ kőröskörül lakkal bevonva legfin. minőségű	3.80 — 4. —
Zerge-, vagy chagrain bőrkamásnik kettős talppal	3.30 — 3.50

Urak számára.

Papuesok legf. bőrből } sarok nélkül	1.10 — 1.30
Kommod cipők	1.20 — 1.40
Pinezer cipők cuggal mindkét oldalon	2.50 — 2.80
Regatta „ erős chagrain vagy zergebörből	3.40 — 3.80
„ minőségű legf. borjukid vagy szalonlakkból legjobb	4. — — 4.30
Zerge- vagy chagrainbörzzipők szegezve nagyon tartós	3.80 — 4. —
Czuzos cipők erős kettős talppal munkásoknak	3.60 — 3.80
Borjukid (Wichsbör) legjobb fajta	4. — — 4.50
Borjukid (keztüübör) cipők legf. fajta	4.20 — 4.50
„ kőröskörül lakkal bevonva nagyon finom	4.20 — 4.50

Minden fentnevezettek előálló varrott talppal párja 50 krral drágábbak, továbbá nagy raktár **lenny-, flu. és gyermekecipőkhöz** a legolcsóbb árakon. Megbizások a vidékről utánvétellel pontosan és lekötőrelesen eszközöltnék. Nem illők készséggel kicseréltetnek.

Képes árjegyzékek bérmentve.

Első budapesti butor-bazár

IV., Deák Ferencz-utca 7,

Ajánlja a t. közönségnek dusan felszerelt raktárát fa- és kárpitozott butorokban, szálloda-, iroda- és kihazasítási berendezéseket.

Szabadalmazott gyermekpólyázó szekrényeim fürdő-készülékkel 3 különféle alakban

valamint gyermekbutorok mindig kaphatók.

Tisztelettel

Az „első budapesti butorbazár“ Budapest

IV. Deák Ferencz-utca 7 I. em.

FRANKL B.

Butor-eladás nagyban és kicsinyben

Uj képes mintakönyv legujabb rajzokkal ára frt 1.50. Eladása mindennemű butoranyagoknak valamint bel- és külföldi fák ésourniereknek.

BUTORVÁSÁRLÓKNAK

Hirdetéseket elfogad

november 1-jétől

kiadóhivatalunk

V., Széchenyi-utca 10. szám.